

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-157>

УДК 339.9:658+005.412:658.012.4

МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ЛАНЦЮГА СТВОРЕННЯ ВАРТОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

METHODS FOR OPTIMIZING THE VALUE CHAIN IN ENTERPRISES UNDER GLOBAL ECONOMIC TRANSFORMATIONS

Абдула Олег Юрійович

аспірант,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7422-7936>

Abdula Oleh

Vasyl' Stus Donetsk National University

Стаття присвячена визначенню впливу глобальних трансформацій світового господарства на бізнес-процеси підприємств; обґрунтування факторів, які впливають на формування ланцюга створення вартості; і розроблення рішень щодо підвищення конкурентоспроможності й стійкого розвитку підприємств. Запропоновано структурно-логічну схему, що відображає вплив глобальних трансформацій світового господарства на оптимізацію ланцюга створення вартості і ґрунтується на узгодженій взаємодії таких елементів, як операційна ефективність, управління витратами, аутсорсинг і логістика. Сформовано напрями практичних рішень з оптимізації ланцюга створення вартості, реалізація яких створює умови для підвищення адаптивності підприємства, забезпечення безперервності бізнес-процесів і формування довгострокової доданої вартості в умовах глобальної економічної нестабільності.

Ключові слова: світове господарство, глобальні трансформації, ланцюг створення вартості, бізнес-процеси, операційна ефективність, управління витратами, аутсорсинг, логістика, стійкий розвиток, додана вартість.

The article addresses current issues related to identifying the impact of global transformations of the world economy on enterprise business processes, substantiating the factors influencing the formation of the value chain, and developing solutions to enhance the competitiveness and sustainable development of enterprises in a dynamic and unstable global environment. A structural and logical framework is proposed to illustrate the impact of global economic transformations on the optimization of the value chain. The model is based on the coordinated interaction of key elements, including operational efficiency, cost management, outsourcing, and logistics. These elements form an integrated mechanism for value creation that ensures enhanced competitiveness, sustainable development, and long-term growth of enterprise value. This approach provides a foundation for the development of practical managerial solutions aimed at adapting enterprises to contemporary global challenges. It is determined that operational efficiency acts as a multidimensional instrument for improving enterprise competitiveness by integrating lean approaches, digitalization, and process automation. Under conditions of global instability, its development requires a balanced managerial approach that takes into account not only potential benefits but also implementation risks, thereby ensuring the adaptability and resilience of enterprise operations. The interaction between cost management, outsourcing, and logistics is generalized as a coherent mechanism for optimizing the global value chain. Their coordinated application enables enterprises to adapt to changes in the world economy, improve resource efficiency, and maintain long-term competitiveness. Practical solutions for optimizing the value chain are formulated as a combination of enhancing operational efficiency, optimizing costs, applying outsourcing, and developing logistics systems. Their implementation creates conditions for increasing enterprise adaptability, ensuring business process continuity, and generating long-term added value in an environment of global economic instability.

Keywords: world economy, global transformations, value chain, business processes, operational efficiency, cost management, outsourcing, logistics, sustainable development, added value.

Постановка проблеми. Політичні трансформації останніх років загострюють питання глобальної стійкості, зумовлені поглибленням трансформацій світового господарства, які проявляються у фрагментації міжнародних ринків, перебудові глобальних ланцюгів постачання, цифровізації виробничих і логістичних процесів, а також зростанні нестабільності та невизначеності зовнішнього середовища. За цих умов підприємства стикаються з необхідністю не лише зниження витрат, а й системної оптимізації всього ланцюга створення вартості, від постачання ресурсів до доставки кінцевого продукту споживачам. Особливої ваги набувають питання операційної ефективності, стратегічного аутсорсингу та сучасних логістичних рішень, які безпосередньо впливають на конкурентоспроможність підприємств у глобальному та галузевому вимірах.

Разом з тим, у наукових дослідженнях достатньо широко представлені окремі аспекти управління витратами, підвищення операційної ефективності або розвитку логістики. Значна увага приділяється класичним моделям ланцюга створення вартості та інструментам оптимізації бізнес-процесів. Однак існуючі підходи здебільшого мають функціональний характер, не враховують комплексного впливу глобальних трансформацій світового господарства та недостатньо адаптовані до умов підвищених ризиків, цифрової трансформації й зміни ролі аутсорсингу в сучасних ланцюгах створення вартості.

Отже, залишається невирішеним питання формування інтегрованого підходу до оптимізації глобальних ланцюгів створення вартості, який поєднував би операційну ефективність, управління витратами, стратегічний аутсорсинг і логістичні рішення з урахуванням сучасних світових тенденцій. Саме ця проблема зумовлює мету дослідження та визначає необхідність розроблення практико-орієнтованих методів підвищення ефективності діяльності підприємств у трансформаційних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У науковій літературі питання побудови й аналізу ланцюгів створення вартості сформувався в межах кількох провідних наукових шкіл, які заклали теоретичні та методологічні засади сучасних підходів до підвищення ефективності управління та розвитку підприємств.

Класичною є школа стратегічного менеджменту, у межах якої концепцію ланцюга створення вартості систематизував М. Портер,

в якості інструменту аналізу конкурентних переваг підприємства. Подальший розвиток пов'язаний з дослідженнями І. Ансоффа, Дж. Барні, Г. Мінцберга стратегічних джерел вартості, ролі ресурсів і компетенцій у формуванні конкурентних позицій підприємства.

Перше трактування «ланцюжка створення вартості», надане Т. Хопкінсом, І. Валлерстайном [1-2] у межах світ-системного аналізу, де ланцюги створення вартості розглядаються як механізм глобального поділу праці, через який ядро закріплює контроль над високодохідними сегментами виробництва, тоді як периферія залишається інтегрованою у низьковартісні стадії, що відтворює структурну нерівність світової економіки.

Подальше трактування «ланцюжка створення вартості» Р. Каплінські, М. Морріса [3-4] набуло класичного значення, в якому товари перетинають всі стадії виробництва, перетворюючись в категорію продукції, призначеної «для кінцевого споживання».

Вагомий внесок у розвиток теорії ланцюгів створення вартості було здійснено Р. Коузом, О. Вільямсоном, П. Кругманом, Т. Фрідманом, Дж. Хейвудом, Ж.-Л. Браваром та Р. Морганом, С. Каледжаяном, Е. Андерсоном та Б. Трінклом [5-7] тощо, які обґрунтували доцільність вертикальної інтеграції або аутсорсингу окремих ланок ланцюга вартості залежно від рівня трансакційних витрат, специфічності активів та інституційного середовища. Їхні напрацювання стали основою для сучасних моделей оптимізації меж підприємства в глобальних ланцюгах вартості.

Окремий напрям сформувала школа управління операціями та виробничими системами, представлена працями Т. Оно, Дж. Вумека, Дж. Лайкера, які розвинули концепції ощадливого виробництва й операційної досконалості. У межах цієї школи ланцюг створення вартості трактується як сукупність процесів, спрямованих на мінімізацію втрат і максимізацію цінності для споживачів.

Значний вплив у сфері побудови та управління ланцюгами створення вартості представлені роботи Д. Ламберта, М. Крістофера, С. Чопри, П. Мейндла [8-9], у яких акцент зроблено на міжорганізаційній координації, інтеграції потоків матеріалів, інформації та фінансів, що дозволяє розглядати ланцюг створення вартості не лише в межах підприємства, а й у ширшому міжфірмовому та глобальному контексті.

У сучасних дослідженнях сформувалася також школа глобальних ланцюгів створення

вартості, пов'язана з іменами Г. Джереффі, Дж. Хамфрі, Т. Стіджа, Т. Стерджена, О. Мемедовича [10-11], які зосереджувались на аналізі глобального поділу праці, ролі транснаціональних корпорацій та механізмах створення й розподілу доданої вартості між країнами та регіонами, що є особливо актуальним в умовах трансформації світового господарства.

Дослідження ланцюга створення вартості в умовах глобальних трансформацій світового господарства базується на міждисциплінарному поєднанні стратегічних, інституційних, операційних і логістичних наукових шкіл, що формує теоретичну основу для розроблення комплексних методів оптимізації діяльності підприємств.

Мета роботи полягає у визначенні впливу глобальних трансформацій світового господарства на бізнес-процеси підприємств; обґрунтуванні факторів, які впливають на формування ланцюга створення вартості; і розробленні рішень щодо підвищення конкурентоспроможності й стійкого розвитку підприємств в умовах динамічного та нестабільного глобального середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобальні трансформації світового господарства мають комплексний і багатовимірний вплив на бізнес-процеси підприємств, змінюючи умови їх функціонування, структуру витрат, організацію виробництва та механізми створення доданої вартості. До ключових чинників таких трансформацій належать поглиблення глобалізації та регіоналізації, цифровізація економіки, технологічні зрушення, геоекономічна нестабільність, а також посилення екологічних і соціальних вимог до діяльності суб'єктів господарювання [5].

Передусім, глобальні трансформації зумовлюють перебудову ланцюгів постачання та виробничих мереж. Підприємства переходять від довгих, географічно розосереджених ланцюгів до більш гнучких і диверсифікованих моделей, орієнтованих на зниження ризиків і підвищення стійкості. Це призводить до зміни бізнес-процесів у сферах закупівель, виробничого планування та управління запасами, а також посилює роль стратегічного партнерства й аутсорсингу [1; 7].

Важливим доповненням є цифрова трансформація бізнес-процесів, що охоплює автоматизацію операцій, використання великих даних, штучного інтелекту та цифрових платформ. У результаті змінюються підходи до управління операційною ефективністю, контролю витрат і координації взаємодії між учас-

никами ланцюга створення вартості. Цифрові технології скорочують транзакційні витрати, підвищують прозорість процесів і сприяють швидшому ухваленню управлінських рішень.

Глобальні економічні зрушення також посилюють вплив факторів нестабільності та невизначеності, що вимагає трансформації управлінських бізнес-процесів. Підприємства змушені впроваджувати адаптивні моделі планування, ризик-менеджменту та сценарного аналізу, що змінює традиційні підходи до організації операційної діяльності та фінансового контролю [3].

Отже, тренди глобальної трансформації світового господарства не тільки змінюють бізнес-процеси підприємств, але й посилюють потребу в їх комплексній оптимізації, підвищенні гнучкості й орієнтації на створення стійкої доданої вартості в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Також вони визначають суттєві структурні і функціональні зміни ланцюгу створення вартості підприємств, що зумовлює переосмислення ролі його ключових елементів, пов'язаних з операційною ефективністю, управлінням витратами, аутсорсингом і логістикою. Взаємодія цих компонентів формує інтегрований механізм створення доданої вартості, спрямований на підвищення конкурентоспроможності підприємств в динамічному та високоризиковому середовищі [1].

Операційна ефективність посідає центральне місце в ланцюгу створення вартості, оскільки визначає здатність підприємства трансформувати ресурси у кінцевий продукт або послугу з мінімальними втратами та максимальною корисністю для споживача. В умовах глобальних трансформацій операційна ефективність виходить за межі внутрішньої оптимізації процесів і набуває міжорганізаційного характеру, охоплюючи координацію дій із постачальниками, логістичними провайдерами та партнерами. Її зростання безпосередньо впливає на швидкість реагування на ринкові зміни, стабільність постачання та якість створеної вартості.

Управління витратами виступає системоутворювальним елементом ланцюга вартості, що забезпечує економічну доцільність кожної ланки бізнес-процесів. У глобальному контексті витрати формуються не лише всередині підприємства, а й уздовж усього ланцюга постачання, включаючи транзакційні, логістичні та інституційні складові. Тому сучасні підходи до управління витратами орієнтовані на їх оптимізацію на міжфункціональному та

міжфірмовому рівнях, що дозволяє підвищити загальну ефективність створення доданої вартості [8; 9].

Аутсорсинг у ланцюгу створення вартості розглядається як стратегічний інструмент концентрації підприємства на ключових компетенціях і перерозподілу функцій між учасниками глобальних виробничих мереж [7]. В умовах трансформації світового господарства аутсорсинг набуває гнучкого характеру, дозволяючи підприємствам швидко адаптуватися до змін попиту, технологічних зрушень і гео економічних обмежень. Водночас він впливає на структуру вартості, рівень контролю над процесами та ризиковий профіль ланцюга створення вартості, що потребує зваженого управлінського підходу.

Логістика виконує інтеграційну функцію в ланцюгу створення вартості, забезпечуючи узгодженість матеріальних, інформаційних і фінансових потоків. У глобальному вимірі логістичні рішення стають джерелом створення додаткової вартості через скорочення термінів постачання, підвищення надійності та гнучкості ланцюгів. Трансформація світового господарства посилює роль логістики як стратегічного чинника, що визначає здатність підприємства підтримувати безперервність бізнес-процесів і ефективно інтегруватися в глобальні ланцюги вартості [11].

Таким чином, операційна ефективність, управління витратами, аутсорсинг і логістика формують взаємопов'язану систему в межах ланцюга створення вартості підприємства. В умовах глобальних трансформацій їх узгоджене та стратегічно орієнтоване поєднання стає ключовою передумовою забезпечення стійкого розвитку, підвищення конкурентних переваг і довгострокового зростання вартості підприємства.

Аналіз причинно-наслідкових зв'язків між глобальною трансформацією світового господарства та процесами формування і оптимізації ланцюга створення вартості підприємства дозволяє комплексно охарактеризувати вплив таких змін на діяльність суб'єктів господарювання (рис. 1).

Чинники глобальних трансформацій, зокрема процеси глобалізації та регіоналізації, цифровізація економіки, технологічні зрушення, гео економічна нестабільність, а також посилення екологічних і соціальних вимог формують нові умови функціонування підприємств, підвищують рівень невизначеності та

ризиків і зумовлюють необхідність адаптації традиційних бізнес-моделей до динамічного зовнішнього середовища [6].

Відповідно, трансформація бізнес-процесів підприємства є реакцією на зміну зовнішніх умов у вигляді перебудов ланцюгів постачання, цифровізації операційної діяльності, впровадження адаптивних моделей планування й ризик-менеджменту, а також інтеграції принципів сталого розвитку. Ці зміни створюють передумови для структурних і функціональних перетворень ланцюга створення вартості, у межах якого ключову роль відіграють операційна ефективність, управління витратами, аутсорсинг і логістика.

Запропонована структурно-логічна схема демонструє, що оптимізація ланцюга створення вартості в умовах глобальних трансформацій світового господарства має системний характер і ґрунтується на узгодженій взаємодії його основних елементів. Операційна ефективність, управління витратами, аутсорсинг і логістика формують інтегрований механізм створення доданої вартості, який забезпечує підвищення конкурентоспроможності, стійкий розвиток і довгострокове зростання вартості підприємства.

Операційна ефективність є одним із ключових інструментів підвищення конкурентоспроможності підприємства, оскільки визначає його здатність раціонально використовувати ресурси, забезпечувати стабільну якість продукції та швидко адаптуватися до змін зовнішнього середовища. В умовах глобальної конкуренції саме рівень організації та узгодженості операційних процесів значною мірою формує витратні переваги, гнучкість виробництва та спроможність підприємства створювати додану вартість для споживача.

Важливе місце в підвищенні операційної ефективності посідають lean-підходи, орієнтовані на усунення втрат у бізнес-процесах і безперервне вдосконалення діяльності. Їх застосування передбачає оптимізацію потоків створення цінності, скорочення непродуктивних операцій, зменшення часу виконання процесів та підвищення залученості персоналу. У результаті lean-підходи сприяють зниженню операційних витрат і підвищенню якості, що безпосередньо зміцнює конкурентні позиції підприємства [9].

Суттєвим чинником зростання операційної ефективності є цифровізація операційної діяльності, яка охоплює впровадження інформаційних систем управління, аналітики

Рис. 1. Вплив глобальних трансформацій світового господарства на формування ланцюга створення вартості підприємства

Джерело: сформовано автором

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

великих даних, цифрових платформ і елементів інтелектуальних технологій. Цифровізація забезпечує підвищення прозорості бізнес-процесів, оперативний доступ до інформації та можливість швидкого коригування управлінських рішень. Вона дозволяє підприємствам синхронізувати операційні процеси з учасниками ланцюга створення вартості та скорочувати транзакційні витрати.

Автоматизація процесів є логічним продовженням цифрової трансформації, що спрямована на мінімізацію ручної праці, зменшення людського фактору і підвищення стабільності операцій. Застосування автоматизованих виробничих систем, роботизації та програмних рішень для управління процесами сприяє зростанню загальної продуктивності. Це створює передумови для масштабу-

вання діяльності підприємства та підвищення його конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі [10].

Водночас упровадження інструментів підвищення операційної ефективності в умовах глобальної нестабільності супроводжується низкою обмежень і ризиків, серед яких слід визначити значні початкові інвестиції, технологічну залежність від зовнішніх постачальників, кіберризиків, а також можливий опір персоналу організаційним змінам. Крім того, надмірна стандартизація процесів може знижувати гнучкість підприємства в умовах різких змін попиту або порушення ланцюгів постачання.

Отже, операційна ефективність є інструментом підвищення конкурентоспроможності підприємства, який потребує збалансованого управлінського підходу, забезпечуючи адаптивність і стійкість операційної діяльності підприємства.

Ефективне управління витратами, аутсорсинг і раціональна організація логістичних процесів визначають економічну доцільність функціонування ланцюга вартості, його гнучкість, стійкість до зовнішніх шоків і здатність забезпечувати довгострокові конкурентні переваги на глобальних ринках.

Управління витратами у глобальних ланцюгах вартості набуває системного характеру, оскільки формування витрат відбувається не лише в межах окремого підприємства, а й на всіх етапах створення продукту, від постачання сировини до доставки кінцевому споживачеві. У цьому контексті особливого значення набувають підходи, орієнтовані на оптимізацію сукупних витрат ланцюга, включаючи виробничі, логістичні, трансакційні та інституційні витрати. Ефективне управління витратами дозволяє підприємствам підвищувати рентабельність, знижувати ціновий тиск і формувати стійкі позиції в глобальній конкуренції.

Аутсорсинг у глобальних ланцюгах вартості виступає стратегічним інструментом перерозподілу функцій між учасниками ланцюга з метою концентрації на ключових компетенціях підприємства. Залучення зовнішніх виконавців до виконання окремих операцій або процесів сприяє зниженню витрат, доступу до спеціалізованих ресурсів і технологій, а також підвищенню гнучкості діяльності. Водночас аутсорсинг змінює структуру витрат і рівень контролю над бізнес-процесами, що зумовлює необхідність ретельного вибору партнерів і управління ризиками у глобальному середовищі.

Логістика відіграє інтеграційну роль у глобальних ланцюгах вартості, забезпечуючи узгодженість матеріальних, інформаційних і фінансових потоків між учасниками ланцюга. В умовах глобальної нестабільності логістичні рішення стають одним із ключових джерел оптимізації витрат і створення додаткової вартості за рахунок скорочення термінів постачання, підвищення надійності та гнучкості ланцюгів. Розвиток логістичних систем сприяє підвищенню прозорості операцій і зниженню ризиків порушення безперервності бізнес-процесів.

Взаємодія управління витратами, аутсорсингу та логістики формує цілісний механізм оптимізації глобального ланцюга створення вартості. Їх узгоджене застосування дозволяє підприємствам адаптуватися до змін світового господарства, підвищувати ефективність використання ресурсів і забезпечувати конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі [11].

Практична оптимізація ланцюга створення вартості підприємства в умовах глобальних трансформацій світового господарства передбачає впровадження комплексу взаємопов'язаних управлінських рішень, спрямованих на підвищення операційної ефективності, раціоналізацію витрат, доцільне використання аутсорсингу та вдосконалення логістичних процесів. Такі рішення мають системний характер і орієнтовані на забезпечення стійкої конкурентоспроможності підприємства в динамічному зовнішньому середовищі.

Підвищення операційної ефективності ґрунтується на оптимізації внутрішніх бізнес-процесів і вдосконаленні організації операційної діяльності. Практичними інструментами є впровадження *lean*-підходів, стандартизація процесів, скорочення непродуктивних операцій, а також цифровізація управління виробництвом і сервісними функціями. Застосування автоматизованих систем планування, контролю виконання й аналізу результатів дозволяє підвищити прозорість операцій, зменшити втрати часу й ресурсів та забезпечити швидке реагування на зміни попиту і умов постачання.

Заходи з оптимізації витрат і впровадження аутсорсингу спрямовані на зниження сукупних витрат уздовж усього ланцюга створення вартості. До практичних рішень належать ідентифікація витратних центрів, застосування процесного та функціонального аналізу витрат, а також перерозподіл функцій між внутрішніми

підрозділами і зовнішніми виконавцями. Аутсорсинг доцільно використовувати для допоміжних або спеціалізованих процесів, що не формують ключові компетенції підприємства, що дозволяє зосередити ресурси на стратегічно важливих напрямках діяльності та підвищити гнучкість ланцюга вартості.

Логістичні рішення відіграють важливу роль у практичній оптимізації ланцюга створення вартості, оскільки забезпечують ефективну координацію матеріальних потоків і мінімізацію пов'язаних із ними витрат. Оптимізація запасів передбачає впровадження систем прогнозування попиту, управління рівнями запасів і скорочення надлишкових складських витрат. Раціоналізація транспортування включає вибір оптимальних маршрутів, використання мультимодальних перевезень і співпрацю з логістичними провайдерми. Удосконалення процесів постачання спрямоване на підвищення надійності партнерських відносин, скорочення термінів поставок і зниження ризиків перебоїв у ланцюгах постачання.

Отже, оптимізаційні рішення ланцюга створення вартості створюють передумови для підвищення адаптивності підприємства, забезпечення безперервності бізнес-процесів і формування довгострокової доданої вартості.

Висновки. Глобальні трансформації світового господарства зумовлюють глибоку зміну бізнес-процесів підприємств, посилюючи потребу в їх комплексній оптимізації, підвищенні гнучкості та орієнтації на створення стійкої доданої вартості в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Операційна ефективність, управління витратами, аутсорсинг і логістика формують взаємопов'язану систему в межах ланцюга створення вартості підприємства. В умовах глобальних трансформацій їх узгоджене та

стратегічно орієнтоване поєднання стає ключовою передумовою забезпечення стійкого розвитку, підвищення конкурентних переваг і довгострокового зростання вартості підприємства.

Запропонована структурно-логічна схема демонструє, що оптимізація ланцюга створення вартості в умовах глобальних трансформацій світового господарства має системний характер і ґрунтується на узгодженій взаємодії його основних елементів. Операційна ефективність, управління витратами, аутсорсинг і логістика формують єдиний механізм створення доданої вартості, який забезпечує підвищення конкурентоспроможності, стійкий розвиток і довгострокове зростання вартості підприємства. Такий підхід створює методологічну основу для розроблення практичних управлінських рішень, спрямованих на адаптацію підприємств до сучасних глобальних викликів.

Операційна ефективність виступає багатовимірним інструментом підвищення конкурентоспроможності підприємства, який поєднує leap-підходи, цифровізацію та автоматизацію процесів. В умовах глобальної нестабільності її розвиток потребує збалансованого управлінського підходу, що враховує не лише потенційні вигоди, а й ризики впровадження, забезпечуючи адаптивність і стійкість операційної діяльності підприємства.

Практичні рішення з оптимізації ланцюга створення вартості мають поєднувати підвищення операційної ефективності, оптимізацію витрат, стратегічне використання аутсорсингу та розвиток логістичних систем. Їх реалізація створює умови для підвищення адаптивності підприємства, забезпечення безперервності бізнес-процесів і формування довгострокової доданої вартості в умовах глобальної економічної нестабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Hopkins T., Wallerstein I. Patterns of development of the modern world-system. Review: a journal of the Fernand Braudel Center for the Study of Economies, Historical Systems and Civilizations. Binghamton, NY: Center. Vol. 1.1977, 2, p. 111-145
2. Hopkins T., Wallerstein I. Commodity Chains in the World Economy Prior to 1800. Review: a journal of the Fernand Braudel Center for the Study of Economies, Historical Systems and Civilizations. Binghamton, NY: Center. Vol. 10.1986, 1, p. 157-170
3. Kaplinsky R., Morris M. A handbook for Value Chain Research. The International Development Research Centre, 2001. 109 p.
4. Kaplinsky R. Global value chains in manufacturing industry. Where they came from, where they are going and why this is important. Routledge handbook of industry and development. Taylor & Francis Ltd. 2019. 448 p. P. 184-203.

5. Krugman P. New Theories of Trade Among Industrial Countries. *The American Economic Review*. 1983. Vol. 73, No. 2, pp. 343-347.
6. Krugman P. Strategic trade policy and the new international economics. Cambridge, M.A.: The MIT Press. 1999.
7. Бравар Ж.-Л., Морган Р. Ефективний аутсорсинг: Розуміння, планування та використання успішних аутсорсингових відносин. Пер. з англ., Дніпропетровськ: Баланс БізнесБукс, 2007. 288 с.
8. Lambert D. M. Supply Chain Management: Processes, Partnerships, Performance, Fourth Edition, Ponte Vedra Beach, FL: Supply Chain Management Institute, 2014, p. 463.
9. Chopra S., Meindl P. Supply Chain Management: Strategy, Planning and Operation, 5th ed. Pearson. 2014. 516 p.
10. Gereffi G., Humphrey J., Sturgeon T. The governance of global value chains. *Review of international political economy*. 2005. № 12. P. 78-104
11. Sturgeon T.J., Memedović O. Mapping Global Value Chains: Intermediate Goods Trade and Structural Change in the World Economy. United Nations Industrial Development Organization (UNIDO). Development Policy and Strategic Research Branch. 2011. Working Paper 05/2010. 58 p.

REFERENCES:

1. Hopkins T., Wallerstein I. (1977). Patterns of development of the modern world-system. Review: a journal of the Fernand Braudel Center for the Study of Economies, Historical Systems and Civilizations. Binghamton, NY: Center. Vol. 1. P. 111-145
2. Hopkins T., Wallerstein I. (1986). Commodity Chains in the World Economy Prior to 1800. Review: a journal of the Fernand Braudel Center for the Study of Economies, Historical Systems and Civilizations. Binghamton, NY: Center. Vol. 10. P. 157-170
3. Kaplinsky R., Morris M. (2001). A handbook for Value Chain Research. The International Development Research Centre, 109 p.
4. Kaplinsky R. (2019). Global value chains in manufacturing industry. Where they came from, where they are going and why this is important. Routledge handbook of industry and development. Taylor & Francis Ltd. 448 p. P. 184-203.
5. Krugman P. (1983). New Theories of Trade Among Industrial Countries. *The American Economic Review*. Vol. 73, No. 2, pp. 343-347.
6. Krugman, P. (1999). Strategic trade policy and the new international economics. Cambridge, M.A.: The MIT Press.
7. Bravar Zh.-L., Morhan R. (2007). Efektyvnyi autsorsynh: Rozuminnia, planuvannia ta vykorystannia uspishnykh autsorsynhovykh vidnosyn [Effective Outsourcing: Understanding, Planning, and Using Successful Outsourcing Relationships]. Dnipro: Balans BiznesBuks. (in Ukrainian)
8. Lambert D. M. (2014). Supply Chain Management: Processes, Partnerships, Performance, Fourth Edition, Ponte Vedra Beach, FL: Supply Chain Management Institute, p. 463.
9. Chopra S., Meindl P. (2014). Supply Chain Management: Strategy, Planning and Operation, 5th ed. Pearson. 516 p
10. Gereffi G., Humphrey J., Sturgeon T. (2005). The governance of global value chains. *Review of international political economy*. No. 12. P. 78-104.
11. Sturgeon T.J., Memedović O. (2011). Mapping Global Value Chains: Intermediate Goods Trade and Structural Change in the World Economy. United Nations Industrial Development Organization (UNIDO). Development Policy and Strategic Research Branch. Working Paper 05/2010. 58 p.

Дата надходження статті: 03.12.2025

Дата прийняття статті: 18.12.2025

Дата публікації статті: 29.12.2025